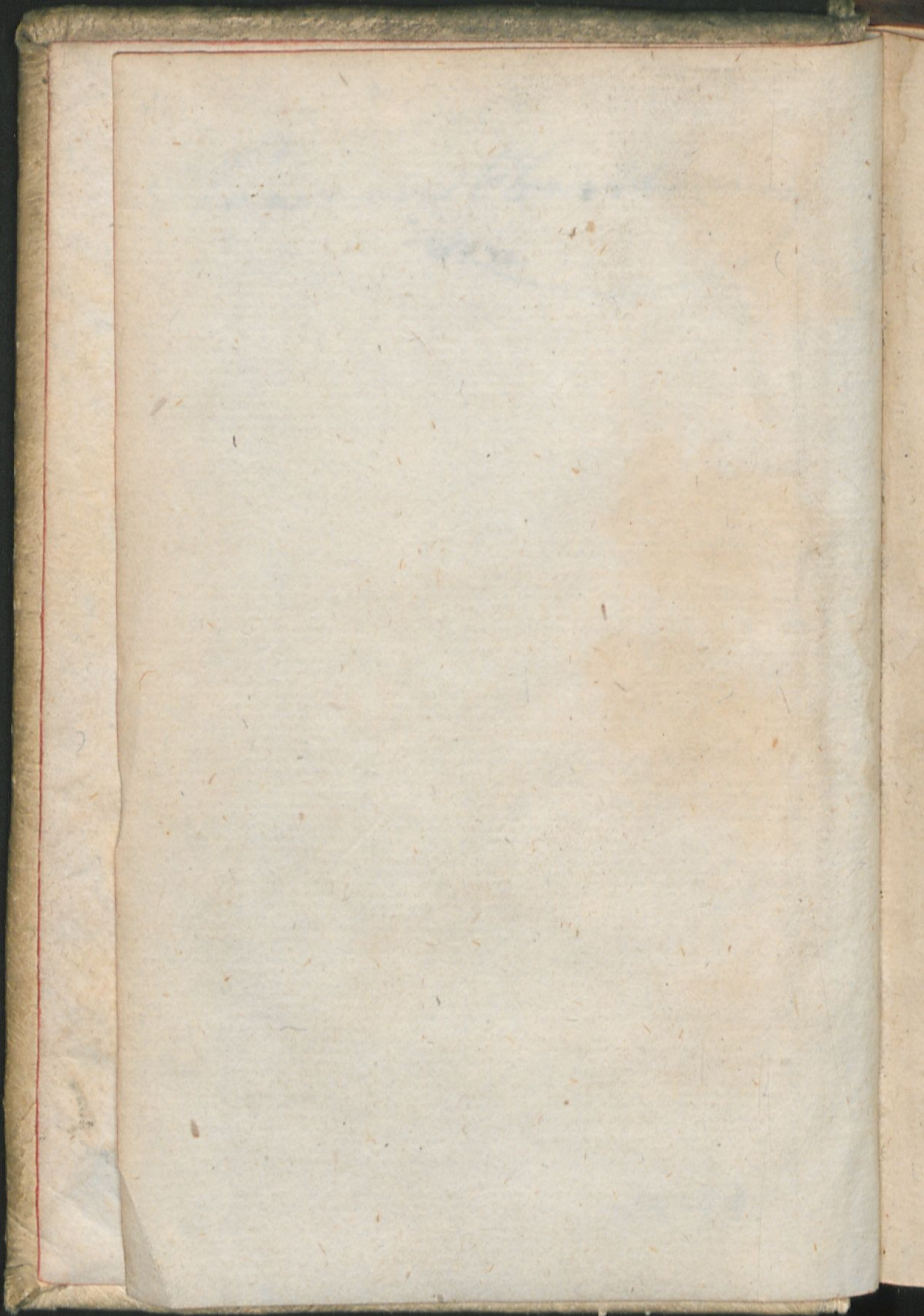

Werner von Harthausen

De. 94.

2.

ORATIO

RECITATA IN RE-
nunciatione gradus Theo-
logici clarissimi uiri
Melchioris Isideri
Suidnicensis.

1548

ORATIO

IN

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

8471

Vm ante biduum
in die natali Lutheri de
argumento Orationis
deliberarem, multaq;
dura meo tristi cum
corde putarem, ut ue-
teri uersu utar, & propter diem nata-
lem, assidue quasi ob oculos obuersa-
retur, Lutherus, ita deplorare orbita-
tem nostram cepi, ut aliud argumen-
tum instituere non possem.

Vt enim de bello non dicam, quod
fortassis illo uiuo nequaq; motum
esset, Sed fuerit sane hec calamitas fa-
talis, hoc recētius malum, uidelicet do-
ctrinæ mutatio non fatis, sed humanis
consilijs proprie tribuēdum est, quod
quidem eo uiuo ipsius uoce reprimi
facile potuisset. Nunc cum alijs iudic-
cium, alijs autoritas desit, nec sit moni-
tor unus par illi, & multi uel errore,
uel adsentatione, fucosa pro ueris re-
cipiant, distrahuntur Ecclesie, spargun-
tur corruptelæ rerum, antea recte tra-
ditarum, stabiliuntur prauis ritus, pa-

A ij riter

riter in omnibus languescit inuocatio,
ut semper fit in dubitatione, deinde in
multis dubitatio parit epicureum con-
temptum Dei & omnium religio-
num. Et aliquanto post, ubi de hoc ip-
so pomo Eridos pugnare inter se do-
cti ceperint, nouæ dissensiones & alię
dogmatum deprauationes orientur.

Hæc mala cum sint in conspectu,
fieri non potest, quin homines mode-
sti in nostris Ecclesijs magno dolore
adficiantur. Et tamen sunt Eceboli, qui
ne gemitus quidem Ecclesiæ liberos
concedunt, Sed statim uociferantur
oēs sediciosos esse, qui nō adplaudunt
corruptelis doctrinæ, ac dolent turba-
ri Ecclesias, & piorum inuocationem,
clamant nos priuatis adfectibus, odijs,
superbia impediri, quo minus ipsis
adsentiamur. Fac nos adsentiri. Num
propterea homines pijs in populo
qui liberius iudicant adsentientur?
Nec obscurum est, si ueras sententias
abijceremus, secuturas esse in populo
maiores discordias, & maiora odia, ad-
uersus religionem.

Non

Non blandimur uulgo, sed uera
piorū iudicia intuemur, deinde etiam
infirmiitati populi, sanctarum matro-
narum & puerorum aliquid conce-
dendum est, ut filius Dei dicit, ualde ca-
uendum esse, ne pueri offendantur.
Hæc si qui cogitantes optant non tur-
bari has Ecclesias, in quibus & uox do-
ctrinæ uera sonat, & mediocris est mo-
destia, Imo etiam quarum iam propter
alias calamitates magna est mœsticia,
num sediciosi iudicādi sunt? cum qui-
dem nec arma gerant ipsi, uec præsidia
ulla quærant, nec alios ad mouendos
tumultus hortentur.

Et si autem uideo, quantum sit peric-
culi, etiam modestissime significare iu-
diciū, tamen arbitrabar in hac fre-
quentia auditorum hortandos esse iu-
niores, ne sinant turbari inuocationem
suam uarietate opinionum, Sed agni-
ta uera sententia, acquiescant in ea, &
accendere fidem ueris exercitijs discāt.
Loquor de re magna, & perspicue di-
cam, quod necesse est in Ecclesia dici.
Cum excruciat animum dubitatio de

A iij parte

parte aliqua doctrine præcipua, non so-
lum inuocatio extinguitur, sed etiam
odium omnium religionum acceditur.
Cauendum est igitur summa uigilantia
& prudentia, ne his exicialibus morbis
pectora inficiantur. Vt igitur præmuni-
tæ sint mentes, teneatur Pauli regula,
scripta ad Timotheum: Bonum deposi-
tum custodito per Spiritum sanctum.
Paulus & Timotheo & alijs auditori-
bus ueram, integram, perspicuam &
incorruptam doctrine formam tradi-
derat, Hanc bona fide, ceu depositum
custodiri iubet, ut ad posteros sine cor-
ruptelis propagaretur. Hanc ipsam
Pauli doctrinam cum illustrauerit Lu-
therus, & nobis commendauerit, ceu
depositum, fideliter custodiendam, non
sinamus eam deprauari. Non abducantur
mentes a Deo superstitionibus ar-
te fucatis, non excutiat inuocatio ua-
rietate aut ambiguitate opinionum.

Nec nouum exemplum est rebus
recte traditis, postea fingi corruptelas.
Ludit hoc modo Diabolus non in Ec-
lesia tantum, sed etiam in artibus. Vt
cum

cum philosophia recte constituta esset
in doctrina Aristotelis & Theophrasti,
postea prauæ naturæ studio nouitatis
petulãter quesiuerunt nouas opiniões,
& quasi a media & regia uia deerrãtes,
cõtrarios errores amplexę sunt. Epicu-
rus uoluptatē obuiã sensibus arripuit.
Huic tribuit ἀπιστία, hac omnia metitur.
Remouet a gubernatione mundi
Deum, & audacissime fingit ex con-
cursu Atomorum casu omnia mundi
corpora nata esse, hunc solem quem
cernimus, & sidera, fortuita incendia
esse dicit, denicę ut soluat mentes ho-
minum religione & legibus, ex uniuersa
natura tollit ordinem. Hi furores
cum non placerent Zenoni uiro tetrico,
ut cę longissime ab eis recederet,
profert metas longius ipse cę oportet.
Ille omnia casu ferri dixerat, & uolui
omnia sine ordine & sine necessitate.
Hic contra, necessario & legibus im-
motis fatorum fieri omnia contendit,
etiam Phalaridis scelera. Ille nominaue-
rat bona, uoluptatem, uirtutē, bonam
ualetudinem, diuicias. Hic solam uir-

A iij tutem

tutem contendebat bonum esse. Ille adfectus omnes dicebat congruere naturæ, etiam obscenos, & inimicos societati humanæ, Hic nullos. Postea cum Arcesilas uideret quarundã disputationum labyrinthos inextricabiles esse, longius proferens & ipse opinionum metas, finxit omnia incerta esse. Tales furores secuti sunt, cum antea philosophiæ forma non male constituta esset. Nec accusanda est hic tantum uanitas humanorum ingeniorum, sed etiam dæmonum malicia, quibus uoluptati est, odio Dei ueritatem inuoluerere tenebris, ut cæcas mentes postea facilius impellat, ut ruant intetra scelerata.

Lusit igitur in Ecclesia inde usq; ab initio multo petulantius. Eodem modo, ut nunc, promissionum diuinarum doctrina obscurata est. Cum Adam, Seth, Enoch, Noha, Sem, Abraham, docuissent, fide accipi remissionem peccatorum, fide oportere mētes acquiescere in Deo, & ita petere & expectare bona. Cæremonias uero signa esse ad docendum

gendum necessaria. Alij contra non intelligentes, quomodo fiat inuocatio fide, aut quid sit acquiescere in Deo, & ab eo expectare auxilium, tantum mirati sunt cæremonias, harum imitatione Deum se colere putabant, & hac persuasione paulatim eas cumulaerunt. Ideo uaria idola collocata sunt, & mactatæ non tantum pecudes, sed etiam humanæ hostiæ, & instituti sunt multi nefandi ritus, ut Bacchi orgia, plena stuprorum & libidinum. Paulatim enim Diabolus ab exemplis inuisibilis gradum facit ad turpiora.

Sed consideremus tempora post prædicationem Apostolorum, quæ etiam si alius aliter distribuere potest, tamē opinor perspicue hoc modo discerni, ut prima ætas ac pura sit ipsa Apostolica, & proxima discipulorum, qui doctrinam nondum dilutam platonice opinionibus ac supersticiosiis ritibus tradebant.

Secunda ætas est origenica, in qua iam caligo offusa erat doctrinæ de fide, & in Ecclesijs late dominabantur philosophia platonica, & superstitio. Eri

Etsi semper Deus semina puræ doctrinæ in aliqua parte seruat, tamen sæpe diu uagantur errores in magna parte Ecclesiæ, quos tamen postea Deus emendat, ut post Origenicam ætatem Augustini uoce Ecclesia repurgata est. Sit igitur Augustini ætas tertia, in qua ad fontes reuocata sunt hominum studia. Sed mox propter bella Gothica & Vandalica dissipatis Ecclesijs, secuta est quarta ætas Monachorum, in qua paulatim tenebrę creuerunt. Quid est enim doctrina Thomæ aut Scoti, nisi barbaries conflata ex confusione duarum malarum rerum, ineruditæ & nimis garrulæ philosophiæ, & cultus idolorum, uidelicet abusus Cœnæ Domini, inuocationis mortuorum, celibatus, superstitionum monasticarum.

Etsi igitur, ut antea dixi, tunc quoque Deus semina puræ doctrinæ in aliquibus seruauit, tamen manifestum est, maiorem partem Ecclesię tenebris obrutam fuisse. Has depellere cepit Deus immensa misericordia, luce Euangelij per Lutherum rursus accensa. Et quanquam multę gentes uoci Euange

lij aduersatae sunt, ut semper accidit, ta-
men in multis regionibus pia constitu-
tio Ecclesiarum facta est, & integre do-
ctrinae summa sine corruptelis extat.

Sit igitur haec quinta aetas, in qua
Deus Ecclesiam iterum ad fontes reuo-
cauit. Estque tanta euidentia rerum,
quae patefactae sunt, ut sani omnes fa-
teantur, doctrinam quae sonat in Eccle-
sijs nostris, uocem Euangelij esse. Nam
& illi ipsi, qui iam nouis prestigijs eam
corrumpere conantur, hoc praetextu
populo se commendant, res easdem se
adferre dicunt, tantum ritus quosdam
externos pacis & concordiae causa re-
stituendos esse. Hanc *ἡλικία* nisi adhi-
berent, nemo eos audiret. Sed uos, qui
in studijs doctrinae uersamini, memen-
tote custodes uos esse doctrinae celestis,
ac diligenter considerate, quod Deus uo-
bis depositum per Prophetas, Aposto-
los, denique & iam per Lutherum com-
mendauerit. Si sunt res eadem, cur isti
agyrtae turbant Ecclesias? Si non sunt
res eadem, fateantur nos necessariam
habere causam, cureis non adsentiamur.
Non leuis res est mutatio doctrinae in

Ecclesia. Et hoc præsertim tempore
struuntur insidiæ ueritati non uulgari
sophistica, remouentur aliqui manife-
sti abusus, quos excusare in hac luce
Euangelij, summa esset impudentia,
Interea tamen retinentur nerui, qui-
bus cõfirmatis, stabiliuntur ijdem abu-
sus in alijs gentibus, & paulatim rur-
sus occuparent animos populi in no-
stris Ecclesijs. Si audient nostri pueri
inuocari mortuos, nõ potest fieri, quin
obscuratur doctrina de Mediatore, Fi-
lio Dei. Postea paulatim fiducia trans-
fertur ad homines mortuos, q̄ quasi
propior sit cum his familiaritas, &
quasi magis adficiantur similiũ & fa-
miliarium ærumnis. Sed cum sciamus
quomodo prius in Ecclesia cultus ido-
lorum creuerit, inijs occurrẽdum est,
ut in omnimedicatione præcipitur. Nihil
astute dico, nihil sediciose, sed moneo,
ut necesse est, ut puritatem doctrinæ
bona conscientia tueamur, propter glo-
riam Dei, propter salutem Ecclesiæ, &
propter nostram inuocationem. Den-
ueniam nobis homines prophani, qui
ignorant conscientia dolores, si non

uolumus adprobatione errorum fau-
ciare conscientias nostras, quia talia
uulnera non facile medicabilia sunt.

Hæc ut iam dicerem, etiam Luthe-
ri recordatio me mouit, ad cuius tu-
mulum hæc oratio habetur, qui ut cæ-
teras Pauli sententias nos fideliter me-
minisse uoluit, & interpretes paulinæ do-
ctrinæ planior fuit, quæ quisquam alius,
cuius extant literæ, ita & hanc senten-
tiam nos utraq; manu, ut ita dicam, re-
tinere iussit, Bonum depositum custo-
dito per Spiritum sanctum.

Sed cur additum est, per Spiritum
sanctum? quia humana uigilantia non
potest cauere omnes insidias. Sed acce-
dat inuocatio, ut Spiritu sancto pecto-
ra nostra regantur, ut uitare laqueos
possint. Te igitur Fili Dei, Mediator
crucifixe pro nobis & resuscitate, cu-
stos Ecclesiæ tuæ, oro, ut nostri miserea-
ris, & pro nobis apud æternum Pa-
trem intercedas, & nos Spiritu sancto
tuo gubernes, & pia studia doctrinæ
& eorum hospitia tuearis, nosq; adiu-
ues, ut te in æterna gratitudine & leti-
cia celebremus. Dixi.

Q V E S T I O .

ET si uerecundia nostræ etati maxime congruit, & expauesco ipse in tot senum grauissimorum uiorum confessum procedens, tamen scio his causis anteferendam esse obedientiam. Cum igitur mihi mandatum sit, ut quæstionem proponam, & obtemperare necesse sit, quæso ueniam meæ orationi detis. Et cum Filius Dei dicat, Sinite paruulos uenire ad me, arbitror minus reprehendi iuniores interrogantes aliquid, uel publice uel priuatim, de Ecclesiæ doctrina, quæ si de alijs artibus disputationes moueremus. Aditum ad sese Filius Dei nostræ ætati concessit, quare uos quoque patienter me audituros esse spero. Interrogo autem de loco in Genesi, ubi Iacob dicit, Meum nomen, & nomina patrum meorum, Abrahamæ & Isaac, inuocentur super hos pueros, An his uerbis docuerit senex inuocari mortuos patres a posteris, hoc est, petere aliquid a mortuis, ut fit in compellatione mortuorum, Ora pro me sancte Petre, aut iuuua me? Nihil tam necesse est, quæ recte doceri homines de ue

ra inuocatiōe, quę præcipue copulat ho-
mines cū Deo, & est præcipuū uitę præ-
sidium, & corruptelas eius seuerissime
prohibet Deus. Quare huius dicti ex-
plicatio utilis est, præsertim cū hoc tem-
pore, magna autoritate detorqueantur
hęc uerba ad inuocationem mortuo-
rum stabiliendam.

Sed alij cōtra adfirmāt, hęc interpre-
tationē alienā esse a phrasi ebraica, & di-
cunt hoc significari, Hi pueri nūcupen-
tur nostro noīe, uidelicet filij et heredes
Abrahę, Isaac & Iacob. Hanc esse phra-
sin nihil dubium est. Sed illa successio-
nis mentio estne ociosa & inanis? An
pertinet tātum ad patrimonij distribu-
tionem? Hic opinor de magna re, & de
uero patrimonio dici, scilicet de pro-
missione facta Abrahę. Consolatio fi-
lij Joseph proponitur omniū dulcissi-
ma, Esse & ipsos uere heredes promi-
sionis factę patribus, quę pollicetur &
Ecclesiam Dei fore in hac familia, &
Deum uelle ei certum domi-
ciliū attribuere. Hęc quāta sint, aliquo modo
cogitari potest, cum uiciorum tēporum
dissipationes cōsiderātur. Quid magis

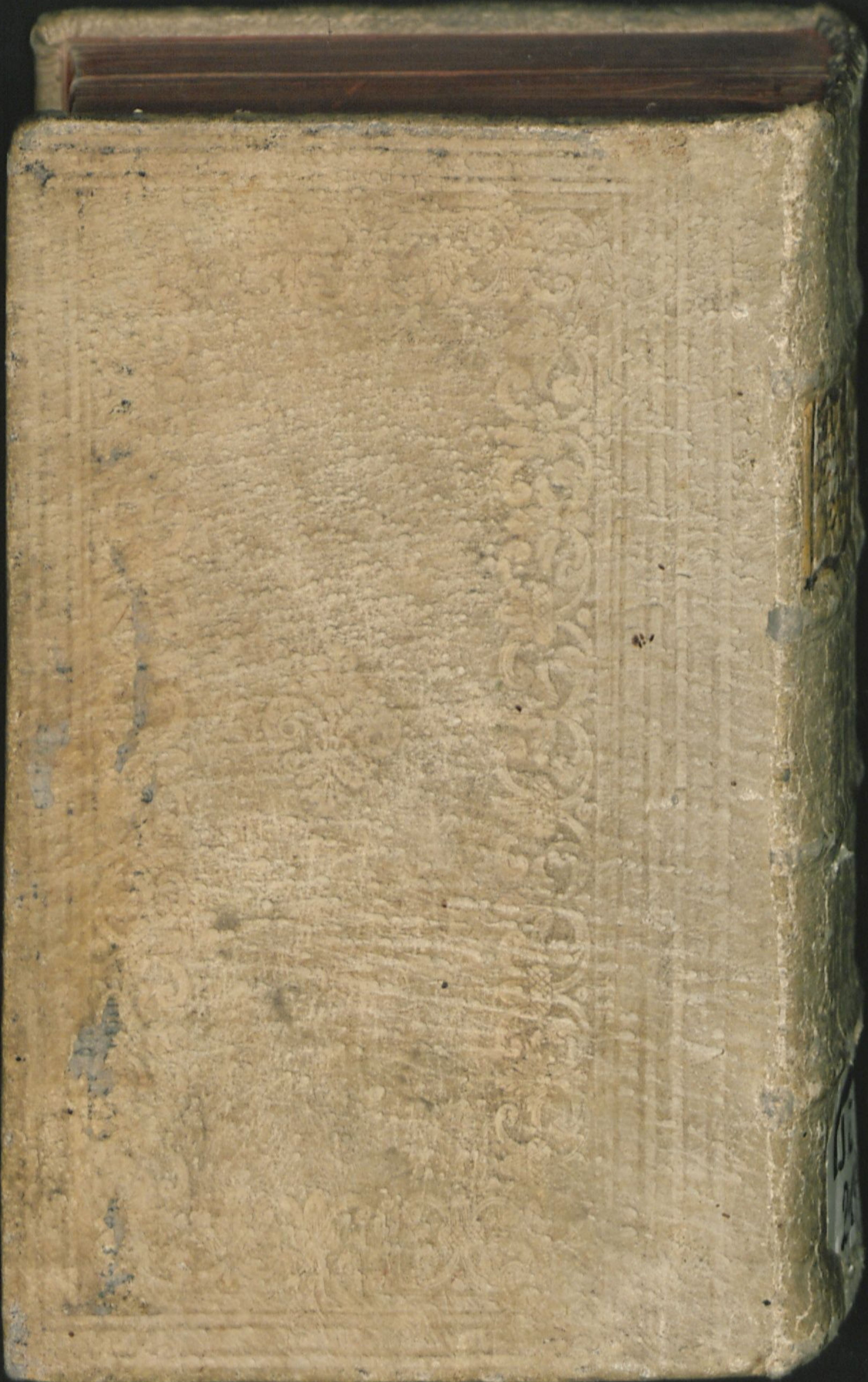
5
optāt oēs sani & pñ, q̄ ut ipsorū poste-
ritas retineat ueram Dei agnitionē, &
sit pars Ecclesiae Dei. Accedit & hoc
uotum ardētissimū, ut hæc Ecclesia in
terris aliqua habeat honesta hospicia, et
politias mediocres. Hæc tāta bona cō-
prehensa erant in promissione patribus
facta, quorum bonorum hæreditatē Ia-
cob ad hos pueros etiā pertinere dicit.
Hanc dulcissimam cōsolationē obruit
corruptela illa, quæ transfert dictum
ad inuocationem mortuorum.

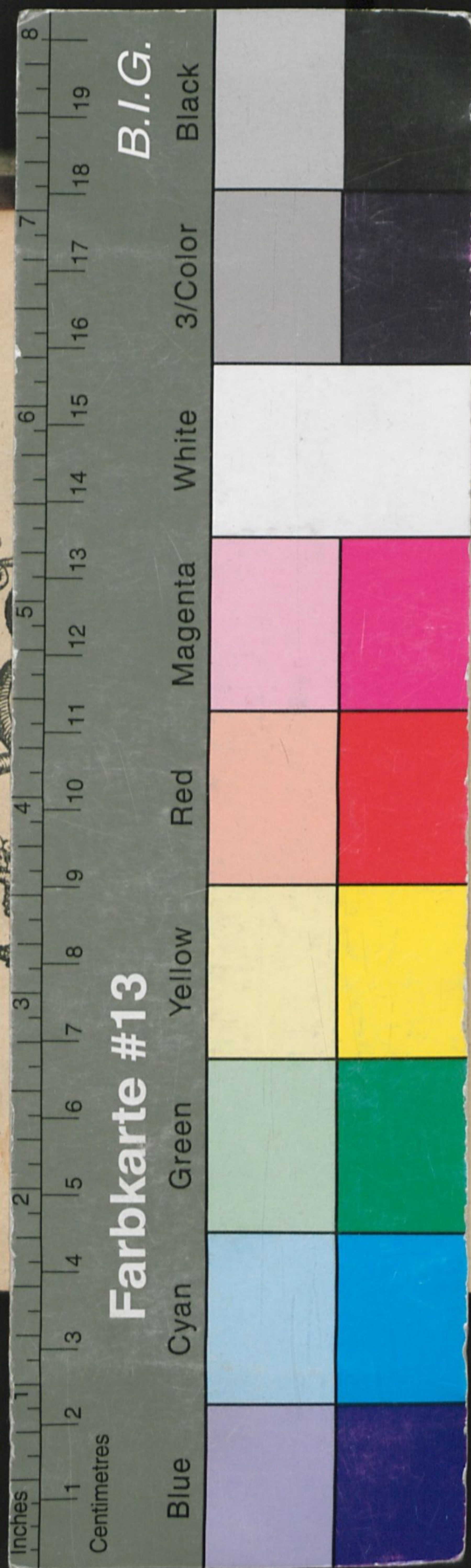
Nunc tuum iudicium, D. Doctor
Melchior, huic auditorio exponas, & si-
mul ostendas, quō hæc cōsolatio ad nos
accommodanda sit, quia etsi nobis nō
est certa sedes promissa, tamen genus
ad nos pertinet. Semper n. manet hoc
decretū, Generatio rectorum benedice-
tur. Sumus n. catelli, qui micis patrum
immēsa misericordia Dei alūtur. Ideoq̄
semper erit Ecclesia in illa posteritate,
quæ studia Euangelij pie colet, Et dabit
alicubi Deus suæ Ecclesiae mediocria
hospitia. Hæc bona ab eo omnes arden-
tibus uotis assidue petamus, Nec talis
peticio erit irrita, Dixi.

Fi 2144

(+ 227 27-10)

von ME -

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

2.

RATIO
ITATA IN RE-
ciatione gradus Theo-
logici clarissimi uiri
Melchioris Isinderi
Suidnicensis.

1548

